

VIII kadencja

KANCELARIA SEJMU

Biuro Komisji Sejmowych

PEŁNY ZAPIS PRZEBIEGU POSIEDZENIA

- **KOMISJI KULTURY
I ŚRODKÓW PRZEKAZU
(NR 151)
z dnia 22 listopada 2018 r.**

Pełny zapis przebiegu posiedzenia

Komisji Kultury i Środków Przekazu (nr 151)

22 listopada 2018 r.

Komisja Kultury i Środków Przekazu, obradująca pod przewodnictwem poseł **Elżbiety Kruk (PiS)**, przewodniczącej Komisji, zrealizowała następujący porządek dzienny:

– pierwsze czytanie komisyjnego projektu uchwały w sprawie uczczenia 100. rocznicy wydania dekretu Naczelnika Państwa o utworzeniu Rad Gminnych na obszarze b. Królestwa Kongresowego (druk nr 2990).

W posiedzeniu udział wzięli pracownicy Kancelarii Sejmu: **Joanna Góral, Eliza Kalita** – z sekretariatu Komisji w Biurze Komisji Sejmowych; **Katarzyna Abramowicz, Tomasz Czech** – legislatorzy z Biura Legislacyjnego.

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Otwieram posiedzenie Komisji Kultury i Środków Przekazu. Stwierdzam kworum i przyjęcie protokołów od 144. do 149. posiedzenia Komisji wobec niewniesienia do nich zastrzeżeń. Dzisiejszy porządek posiedzenia komisji obejmuje punkt: pierwsze czytanie komisyjnego projektu uchwały w sprawie uczczenia 100. rocznicy wydania dekretu Naczelnika Państwa o utworzeniu Rad Gminnych na obszarze b. Królestwa Kongresowego (druk nr 2990). Czy są uwagi do porządku? Nie słyszę, stwierdzam, że porządek dzienny został przyjęty. Bardzo proszę pana Tomasza Ławniczaka, którego serdecznie witam – przepraszam, nie przywitałam gościa, o uzasadnienie projektu uchwały z druku nr 2990. Bardzo proszę, panie pośle.

Poseł Tomasz Ławniczak (PiS) – spoza składu Komisji:

Szanowni państwo, pani przewodnicząca. Na pewno macie państwo przed sobą tekst tej uchwały. Przede wszystkim intencją tej uchwały ze strony Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej jest to, aby upamiętnić rolę w budowie naszego państwa w 1918 roku i po 1918 roku nie tylko Ojców Niepodległości, a więc 6 postaci, które w tej chwili są wymieniane – mówię tutaj o Józefie Piłsudskim, Romanie Dmowskim, Ignacym Paderewskim. Wincentym Witosie, Ignacym Daszyńskim oraz Wojciechu Korfantym, ale także nie tylko setek, ale wprost tysięcy osób, które zaangażowały się w budowę tego elementu państwowości polskiej, który stanowi samorząd terytorialny.

Tylko przypomnę, że tragedia II Rzeczypospolitej finalnie zakończona II wojną światową, miała swój finał m.in. w eksterminacji i to fizycznej eksterminacji elit, w tym elit lokalnych II Rzeczypospolitej. W Akcji AB z wiosny, lata 1940 roku pod okupacją niemiecką, jak i w eksterminacji korpusu oficerskiego oraz inteligencji polskiej w wyniku rozkazu Stalina i biura politycznego z 5 marca 1940 roku rozstrzeliwani byli nie tylko oficerowie, nie tylko przedstawiciele parlamentu, ale cały szereg samorządowców. Taka jest intencja tego wszystkiego.

Kamieniem węgielnym był tutaj dekret Naczelnika Państwa z 27 listopada 1918 roku. Wprowadzał on tymczasowy ustrój samorządowy na terenie b. Królestwa Kongresowego, a więc na terenie zaboru rosyjskiego. Przez wiele lat tak naprawdę funkcjonował w II Rzeczypospolitej porządek samorządu terytorialnego w dużej mierze oddziedziczony po poszczególnych państwach zaborczych. Tak naprawdę pod zaborem rosyjskim brak było samorządu, funkcjonowały jedynie samorządy gromadzkie, wiejskie z sołtysami na czele. W zaborze pruskim były 3 stopnie samorządu i po wcieleniu Wielkopolski oraz ziem zaboru pruskiego jak gdyby zostały implementowane przez szereg lat w struktury polskiej państwowości. Pod byłym zaborem austriackim, w Galicji, funkcjonowały (to był

też bardzo ciekawy ustrój) sejmy koronne – odrębne dla Galicji, odrębne dla Śląska Cieszyńskiego, a samorzady niższego szczebla były odrębnie sformułowane dla poszczególnych części dawnych koronnych ziem Cesarstwa Austro-Węgierskiego.

Dekret o utworzeniu Rad Gminnych na obszarze b. Królestwa Kongresowego był wstępem do budowy samorządu na terenach dawnych ziem zaboru rosyjskiego, które terytorialnie przeważały w II Rzeczypospolitej. Tutaj od razu wyjaśniam. Niektórzy mogą dziwić się, dlaczego nie piszemy „byłego” tylko posługujemy się skrótem „b.”. W oryginalne, szanowni państwo, w Dzienniku Ustaw jest akurat zaznaczona litera b z kropką. To jest tekst oryginału, chciałem zaznaczyć.

Cały dekret poza wstępem składa się z 6 krótkich rozdziałów. Opisuje członków rady gminnej, zakres działalności. Następny rozdział to jest urządowanie, zgromadzenie gminne jako odrębny organ. Dalej władza nadzorcza i wykonanie rozporządzenia. Cały dekret składa się z 15 artykułów i jest zakończony 3 podpisami: Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego, Prezydent Ministrów, czyli premier, bo tak nazywał się dzisiejszy Prezes Rady Ministrów, Moraczewski (oczywiście chodzi o Jędrzeja Moraczewskiego), minister spraw wewnętrznych Thugutt (oczywiście chodzi o Stanisława Thugutta).

Szanowni państwo, taka krótka cecha tego dekretu. Dzieli on władzę samorządową I szczebla na 3 organy: organ uchwałodawczy, tj. zgromadzenie gminne, organ wykonawczo-kontrolny, czyli 12-osobową radę gminy i organ wykonawczy – jeden, jedyny organ wykonawczy, był to wójt gminy wiejskiej.

Po tym dekrecie miały miejsce inne akty prawne, cały szereg innych aktów prawnych, które ustaliły nam ustrój samorządu terytorialnego, Mianowicie pierwszy szczebel samorządu był uporządkowany według dekretu z 13 grudnia 1918 roku o wyborach do rad miejskich, przy czym ewidencjonalnie było tutaj wymienionych 150 miast dawnego zaboru rosyjskiego, bo miasta innych zaborów miały już swój samorząd. Dalej – 4 lutego 1919 roku Naczelnik wydał dekret o samorządzie miejskim będący jak gdyby dopełnieniem tego. Drugi szczebel samorządu powstał w oparciu o dekret z 5 grudnia 1918 roku o tymczasowej ordynacji wyborczej do sejmików powiatowych. Rady powiatu nazywały się sejmikami powiatowymi. Dekret z 4 lutego 1919 roku mówił o tymczasowej ordynacji wyborczej właśnie do sejmików powiatowych. Wreszcie ustawa tymczasowa z 2 sierpnia 1919 roku określała organizację władz II instancji, czyli rad wojewódzkich – powiedzielibyśmy organu trzeciego szczebla samorządu. Wydana w tym samym roku 1919 jesienią, 13 listopada ustawa o organizacji władz administracyjnych II instancji organizowała do końca rady wojewódzkie. Tak naprawdę nie były to sejmiki. Tam była ordynacja pośrednia, nie będę wchodził w szczegóły. Natomiast do końca nigdy te ustawy nie zostały zrealizowane do końca istnienia Rzeczypospolitej.

Konstytucja marcowa mówiła ogólnie o potwierdzeniu istnienia dotychczasowego samorządu. Odsyłała do przyszłej ustawy, która to ureguje. Mówiła o konieczności powołania właśnie rad wojewódzkich czy sejmików wojewódzkich.

Wreszcie ustawa z 26 września 1922 roku mówiła o zasadach powszechnego samorządu wojewódzkiego, a w szczególności województw: lwowskiego, tarnopolskiego i stanisławowskiego, a więc tych obszarów, które były dawną wschodnią Galicją, gdzie samorząd III szczebla miał mieć dwie izby: izbę ruską i izbę nie ruską, izbę polską, ale tam też mieli wchodzić samorządowcy żydowskiego pochodzenia. To też nigdy do końca nie weszło ostatecznie w życie.

Tego rodzaju porządek prawny w samorządzie terytorialnym panował do 1933 roku. w 1933 roku Sejm uchwalił tzw. ustawę scaleniową. Była to ustawa z 23 marca 1933 roku o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego, tzw. ustawa scaleniowa, która jak gdyby scalała ten cały rozproszony do tej pory porządek prawny.

Szanowni państwo, tą uchwałą chcemy oddać cześć i pamięć wszystkim naszym samorządowcom II Rzeczypospolitej, tym, którzy mocno zaangażowali się w budowę fundamentów państwowości polskiej, dlatego że państwo to nie tylko administracja rządowa, centralna czy terenowa, ale także samorząd terytorialny i to liczony w dziesiątkach tysięcy. Ci ludzie potem za to niejednokrotnie byli eksterminowani przez totalitarne władze naszych okupantów i stąd cel tej uchwały.

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Dziękuję bardzo. Otwieram debatę o projekcie. Bardzo proszę – pytania i uwagi do pana posła. Bardzo proszę – pani przewodnicząca Śledzińska-Katarasińska.

Poseł Iwona Śledzińska-Katarasińska (PO):

Z tej bardzo interesującej prezentacji pana posła już jak gdyby wynikało, że dekrety, zresztą o tym wiemy, były formą sprawowania władzy w tych pierwszych miesiącach. Tych dekretów było kilkanaście, kilkadziesiąt, nie wiem, nie liczyłam, ale były także fundamentalne i też były takie regulujące poszczególne kwestie. W całym tym pomysł, który popieram jako pomysł przypomnienia o samorządowcach, narodzinach samorządu, przeszkadza mi tytuł, bo tytuł podmiotem czyni sam dekret, a mnie się zdaje, że to powinna być uchwała w sprawie uczczenia 100. rocznicy narodzin samorządu terytorialnego na obszarze b. Królestwa Polskiego. Dalej w tekście mamy, że był ten dekret. Potem, pan mówił, były kolejne, budowały się kolejne szczeble, więc ja bym to potraktowała bardziej ogólnie i wtedy wszystko w porządku...

Poseł Tomasz Ławniczak (PiS) – spoza składu Komisji:

Pani poseł...

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Przepraszam, wrócimy do tego, jak będziemy rozpatrywali tekst.

Poseł Iwona Śledzińska-Katarasińska (PO):

To było w ramach mojej ogólnej uwagi, generalnej, więc od razu powiedziałam.

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Rozumiem, ale tak jak mówię, wrócimy do tego, jak już będziemy rozpatrywać tekst uchwały. Czy są jeszcze jakieś inne uwagi? Jeśli nie ma, to stwierdzam zakończenie pierwszego czytania i przystępujemy do rozpatrzenia projektu uchwały.

Tytuł uchwały. Bardzo proszę, panie posle.

Poseł Tomasz Ławniczak (PiS) – spoza składu Komisji:

Proszę bardzo. Tytuł uchwały: „Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (...) w sprawie uczczenia 100. rocznicy wydania dekretu Naczelnika Państwa o utworzeniu Rad Gminnych na obszarze b. Królestwa Kongresowego”. Szanowni państwo, ja już tłumaczyłem – ten skrót wynika z oryginału. Intencją, pani poseł, jest...

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Przepraszam, chciałabym, żeby pan poseł odniósł się co do tekstu, bo teraz rozpatrujemy tekst uchwały.

Poseł Tomasz Ławniczak (PiS) – spoza składu Komisji:

Intencją tej uchwały jest to, aby uczcić wszystkich, którzy przyczynili się do budowy państwowości i jako Komisja Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej nie widzimy innego kamienia węgielnego będącego fundamentem samorządu terytorialnego jako elementu polskiej państwowości w okresie międzywojennym jak właśnie ten dekret Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego. Stąd odniesienie się do tytułu dekretu Marszałka, który swoje dekrety wydawał do lutego 1919 roku. W lutym zebrał się Sejm Ustawodawczy.

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Dziękuję bardzo. Bardzo proszę, pani przewodnicząca.

Poseł Iwona Śledzińska-Katarasińska (PO):

Przepraszam, będę się upierała. Czy coś zmienia moja propozycja, bo kwestia tego dekretu jest w tekście uchwały? Nie wiem, może byłoby to szersze tło. Rozumiem, że państwo jako komisja jesteście przywiązani do dekretu.

Poseł Tomasz Ławniczak (PiS) – spoza składu Komisji:

Intencje mamy te same, natomiast czy pani poseł proponowałaby jakiś inny zapis tytułu?

Poseł Iwona Śledzińska-Katarasińska (PO):

Powiedziałam – „w sprawie uczczenia 100. rocznicy narodzin samorządu terytorialnego na obszarze b. Królestwa Kongresowego”. To były narodziny. Ten dekret to były narodziny, a potem były kolejne dekrety. Tylko tyle.

Poseł Tomasz Ławniczak (PiS) – spoza składu Komisji:

Nie będę się tutaj upierał, narodziny na terenie byłego zaboru rosyjskiego, gdzie tego samorządu nie było...

Poseł Iwona Śledzińska-Katarasińska (PO):

Tak.

Poseł Tomasz Ławniczak (PiS) – spoza składu Komisji:

Natomiast dziedziczyliśmy samorząd po zaborze austriackim. Tam był już samorząd uformowany. Wreszcie ziemie zaboru pruskiego, które wtedy nie należały do Polski, także miały swój samorząd i on został implementowany do struktur państwowości polskiej po traktacie wersalskim, a w wypadku Śląska (to jest bardzo ciekawy przypadek), po wcieleniu ostatecznym Górnego Śląska w wyniku powstań, do Polski jako woj. śląskiego zresztą złożonego też z dwóch części: górnośląskiej i cieszyńskiej.

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Dziękuję bardzo. Może to nie przeszkadza, bo ten tytuł ma również pewien element edukacyjny. Bardzo proszę, pani przewodnicząca.

Poseł Iwona Śledzińska-Katarasińska (PO):

Mnie też nie przeszkadza.

Poseł Anna Sobecka (PiS):

Dziękuję bardzo, pani przewodnicząca. Z argumentacji, jaką pan przedstawił przed chwilą, wynika, że jeśli już istniały rady, to wydaje mi się, że jednak właściwy byłby taki zapis: „o utworzeniu Rad Gminnych”, bo narodziny to jest coś nowego, nieznanego, zupełnie nowego. Wydaje mi się, że tu mało przekonujące jest to, co pani mówi.

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Czy ktoś jeszcze z państwa posłów? Bardzo proszę, panie przewodniczący, a potem pan poseł Tomasz Zieliński.

Poseł Krzysztof Mieszkowski (N):

Absolutnie podzielam pogląd pani wiceprzewodniczącej Katarasińskiej, dlatego że to ma być uchwała, która będzie się odnosiła do całości zjawiska...

Poseł Anna Sobecka (PiS):

Ale musi być w kontekście historii.

Poseł Krzysztof Mieszkowski (N):

Proszę mi pozwolić dokończyć. Natomiast samo słowo „dekret” ma rozmaite znaczenia, rozmaite skojarzenia, interpretacje. Nie wiem, były np. dekrety stanu wojennego, były dekrety Bieruta itd. Oczywiście można mnożyć tę formę ukonstytuowania się rozmaitych faktów politycznych czy w tym przypadku faktu bardzo ważnego dla naszego dziedzictwa samorządowego – dekret Naczelnika Państwa. Wydaje mi się, że to, co zaproponowała pani Katarasińska jest uniwersalne z jednej strony i jakby eliminuje z tej przestrzeni element (jak by to powiedzieć) wojskowości, dyktatorski, taki nie fajny po prostu.

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Panie pośle, ale tu nie chodzi o skojarzenia, tylko o fakty historyczne. To jest fakt historyczny. Bardzo proszę – pan poseł Tomasz Zieliński.

Poseł Tomasz Zieliński (PiS):

Proponuję pozostawić tytuł tak, jak proponuje tutaj wnioskodawca, ponieważ ten tytuł cytuje tytuł dekretu i nie ma co interpretować. Po prostu taki był tytuł a chodzi chyba o uczczenie właśnie 100. rocznicy wydania tego dekretu i pod względem historycznym jest jak najbardziej poprawne. Dziękuję.

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Czy pani składa formalną poprawkę, pani przewodnicząca?

Poseł Iwona Śledzińska-Katarasińska (PO):

Pani przewodnicząca, ja z tej dyskusji widzę, że... Oczywiście ja ją mogę złożyć i nawet bym ją zmodyfikowała po głosie pani przewodniczącej Sobeckiej, bo może być: „o narodzinach samorządu terytorialnego w odrodzonej Rzeczypospolitej”. Ja patrzę holistycznie. Chciałabym powiedzieć o samorządzie, a konkretnie w tekście mamy o dekrecie. Jeżeli cokolwiek mi przeszkadza, to to, że podmiotem czynimy sam dekret a w uzasadnieniu pan poseł mówi, że mamy oddać cześć samorządności II Rzeczypospolitej. Taka była propozycja, ale ja widzę, że nie mam większości, więc nie będę się upierała.

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Ja jeszcze chciałabym zwrócić uwagę, że to jest inicjatywa innej komisji. Taka jest jej wola i też nie chciałabym, żebyśmy tutaj za bardzo ingerowali w projekt, który nam przedłożyła inna komisja sejmowa, prawda?

Poseł Iwona Śledzińska-Katarasińska (PO):

Dobrze.

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

No to dobrze. Czy są jeszcze jakieś inne uwagi? Czy jest sprzeciw wobec przyjęcia tego tytułu? Nie ma, Tytuł został przyjęty.

Bardzo proszę – czy są uwagi do pierwszego akapitu? Widzę, że jest tu jakaś drobna uwaga Biura Legislacyjnego.

Legislator Katarzyna Abramowicz:

Szanowni państwo, w pierwszym akapicie mamy 3 drobne uwagi. Jedna dotyczy ujednolicenia w całym tekście uchwały skrótu „r.”. Tu Komisja będzie musiała podjąć decyzję, ponieważ w kolejnym akapicie mamy wyraz skrócony – czy w tym miejscu również zastosujemy skrót. Kolejna uwaga dotyczy...

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Zaraz, chwileczkę, po kolei. Biuro Legislacyjne proponuje skrót „r.”?

Legislator Katarzyna Abramowicz:

Proponujemy skrót, ponieważ w kolejnym akapicie jest skrót.

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Ujednolicenie, ale mnie się bardziej podoba całym słowem. Jeśli nie byłoby sprzeciwu, to ujednolicilibyśmy do całego słowa, bo jednak uchwała ma w sobie coś odświętnego. Jest zgoda na ujednolicenie całym słowem. Bardzo proszę – jeszcze inne uwagi do tego akapitu.

Legislator Katarzyna Abramowicz:

Kolejna uwaga dotyczy postawienia przecinka po wyrazach „historycznego wydarzenia” i rozwinięcia skrótu „Sejm RP”: „Sejm Rzeczypospolitej Polskiej”.

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Czy jest sprzeciw wobec tych propozycji? Nie ma, propozycje zostały przyjęte. Czy ktoś z państwa posłów jeszcze ma jakieś uwagi do tego akapitu? Nie widzę. Czy jest sprzeciw wobec przyjęcia go? Nie widzę.

Bardzo proszę – uwagi do drugiego akapitu. Bardzo proszę – Biuro Legislacyjne.

Legislator Katarzyna Abramowicz:

W tym akapicie proponujemy postawić przecinek po wyrazach „Akt ten miał charakter tymczasowy” i tutaj wstawić wyraz „obowiązywał”: „obowiązywał do czasu uchwalenia przez Sejm”.

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Jest zgoda, tak? Czy jest sprzeciw wobec wprowadzenia tej zmiany? Nie widzę. Zmiana została wprowadzona. Czy są inne uwagi do tego akapitu? Nie widzę. Akapit został przyjęty.

Trzeci, ostatni, akapit. Bardzo proszę – Biuro Legislacyjne.

Legislator Katarzyna Abramowicz:

W tym akapicie proponujemy, aby zamienić wyraz „budując” na „tworząc” i zrezygnować z wyrazu „działania”. Ten fragment miałby następujące brzmienie: „tworząc podstawy samorządu terytorialnego i” – tutaj dodajemy wyrazy „przyczyniając się do” – „przyczyniając się do rozwoju wspólnot lokalnych”. Może odczytam całe zdanie: „Sejm Rzeczypospolitej Polskiej wyraża uznanie twórcom II Rzeczypospolitej oraz wszystkim tym, którzy podjęli trud działania dla odrodzonej Ojczyzny i dobra wspólnego, tworząc podstawy samorządu terytorialnego i przyczyniając się do rozwoju wspólnot lokalnych”.

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Tylko jest tutaj takie powtórzenie: „twórcami”, „tworząc”. Nie wiem, czy to dobrze brzmi. Mamy „twórcami”, a „budując” to nie jest niepoprawne określenie, więc ja bym zostawiła „budując”.

Poseł Tomasz Ławniczak (PiS) – spoza składu Komisji:

Wydaje mi się, że pod względem literackim będzie zgrabniej, jeżeli pozostawimy „budując”.

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Nie „działania”, tylko „samorządu” – „budując podstawy samorządu”. A pozostałe uwagi poza zamianą „tworząc” na „budując”?

Poseł Anna Sobecka (PiS):

Czyli „działania” jest wykreślone, tak?

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Tak, „podstawy” nie „działania”, tylko „samorządu”. Czy jest sprzeciw wobec takiej zmiany? Nie widzę, czyli „podstawy samorządu”. Ta druga propozycja?

Legislator Katarzyna Abramowicz:

„i przyczyniając się do rozwoju”.

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Panie pośle?

Poseł Tomasz Ławniczak (PiS) – spoza składu Komisji:

Tak.

Przewodnicząca poseł Elżbieta Kruk (PiS):

Czy jest sprzeciw wobec wprowadzenia tej zmiany? Nie ma, czyli poza zmianą słowa „budując” na „tworząc” zmiany zostały zaakceptowane.

Czy są jeszcze jakieś inne uwagi do uchwały? Nie widzę. Czy jest sprzeciw wobec przyjęcia tej uchwały? Nie widzę. Uchwała została przyjęta.

Pozostaje nam wybór posła sprawozdawcy. Pozwolę sobie zaproponować pana posła Grzegorza Pudę. Czy są inne propozycje? Nie widzę. Pan poseł się zgadza. Mamy posła sprawozdawcę. Tym sposobem wyczerpaliśmy porządek posiedzenia Komisji. Dziękuję państwu bardzo, zamykam posiedzenie.